

існування. Знеособлення природи, утилітарний підхід до природи та до людини породжують ризоми. **Зроблено висновки**, що особистість – це морально-етичний феномен, який представлений як єдність цілепокладань, інтенціонально та гармонійно спрямованих на інші особистості, які, своєю чергою, конструктивно впливають на неї саму. Така єдність може сформуватися в майже ідеальному соціальному середовищі. Тому запропонована модель соціуму «*Homo Spiritus in Universum Concertus*», зважаючи на пришвидшення часу, у майбутньому є оптимальною.

Ключові слова: особистість, постглобальність, соціум, глобалізація, людина, мораль.

УДК 37.01+316(045)

М. А. Абисова

ВПЛИВ НЕФОРМАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА РОЗВИТОК ПРОЄКТНОГО МИСЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ РОБОТИ НАД СОЦІАЛЬНИМ ПРОЄКТОМ

National Aviation University;
e-mail: mariia.abysova@npp.nau.edu.ua; ORCID: 0000-0002-6461-7769

Анотація. Стаття присвячена потенціалу неформальної комунікації для розвитку проєктного мислення як форми випередження соціальної дійсності. Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю пошуку нових комунікативних технологій для проєктивно-інноваційної діяльності організації в соціокультурних умовах, що змінюються. Проєктне мислення завжди спрямоване на виявлення того що може і має бути в майбутньому. Перспективно-орієнтаційна та нормувальна складові проєктного мислення мають перебувати у діалектичній єдності, уникаючи перетворення проєкту на утопію, а також застерігаючи від інших крайнощів, пов'язаних з його надмірною формалізацією. Неформальна комунікація як ненормативні соціальні зв'язки стимулюють пошук розкриття творчого потенціалу співробітників, апробацію нововведень із подальшим закріпленням у формальній структурі внаслідок створення умов саморегуляції взаємин у колективі, в яких учасникам простіше обмінюватися ідеями, думками, знаннями.

Ключові слова: неформальна комунікація, соціальний проєкт, проєктне мислення.

Вступ

Актуальність дослідження зумовлена прискоренням темпів наступу та збільшенням масштабів незворотних наслідків діяльності людини з проєктування та перебудови власного буття. Раціональне проєктування та вибудовування соціальними суб'єктами власного буття породжує ефект, названий А. Тоффлером «future shock» (Toffler 2022): соціум незворотно змінюється, ставить перед людиною нові вимоги, погрози та виклики. Зміни захоплюють сфери господарства, економіки та політики, а також впливають на фундаментальні основи відтворення людини як соціокультурної істоти. Як зазначає науковець Т. Д. Суходуб: «... нинішнє суспільство характеризується зіткненням протилежних принципів: монолізму та діалогізму, єдності та плюралізму, ідеології та традиції, міфологічного (архаїзованого) та проблемного (критичного) мислення» (Суходуб 2021, 65).

Учасники проєктів, взаємодіючи між собою та оточенням, мають постійно адаптувати тактику виконання до умов, що змінюються, щоб як результат досягти стратегічної мети – реалізувати проєкт. Визначальним чинником успіху стає проєктний тип мислення, а також умови, що сприяють його розвитку, зокрема комунікації між учасниками, оскільки в будь-якому окремо взятому проєкті навряд чи можлива ситуація, коли у всіх зацікавлених осіб та учасників збігатиметься думка щодо досягнення та оцінки результатів. У цій ситуації актуалізується необхідність у філософсько-антропологічному осмисленні феномену проєктного мислення, його трансформації за комунікативних умов соціально-проєктивної діяльності.

Мета дослідження – осмислення ролі неформального спілкування у розвитку проєктного мислення в контексті соціального проєктування.

Для досягнення мети дослідження передбачено виконання таких завдань:

- 1) розкрити специфіку проєктного мислення;
- 2) дослідити специфіку проєктування соціальних об'єктів;
- 3) проаналізувати потенціал неформальних відносин для розвитку проєктного мислення у процесі роботи над соціальним проєктом.

Методологія дослідження має міждисциплінарний характер. Публікації, присвячені проблематиці дослідження, доцільно систематизувати за кількома групами. Першу групу утворюють публікації, присвячені теорії комунікації. Це класичні роботи, що заклали основи біхевіористського, інтеракціоністського, екзистенціалістського, персоналістського підходів до комунікації, а також дослідження, написані в дусі розуміючої соціології або технологічного детермінізму (Ч. Кулі, Б. Скіннер, Дж. Вотсон, Дж. Мід, М. Маклюєн, Г. Шіллер, А. Шюц, Ф. Дене, К. Ларсон, Ф. Вебстер, Д. МакКеуейл та ін.).

Другу групу робіт склали дослідження, присвячені аналізу специфіки сучасних організацій простору соціальної взаємодії. До творів цього напрямку слід віднести як роботи суто теоретичного плану, що претендують на методологічну інтерпретацію інституту як середовища взаємодії індивідів, і ті, які завдяки емпіричним матеріалам розкривають аспекти внутрішньоорганізаційних комунікацій (М. Вебер, Б. Мак-Келві, У. Пауелл, Н. Норія, Дж. Томпсон, Дж. Ялес та ін.).

До третьої групи робіт належать публікації, присвячені неформальним комунікаціям як особливому соціальному феномену, а також роботи, в яких розглядаються різноманітні прикладні аспекти управління неформальними комунікаційними потоками. Можна виділити Е. Мейо (вплив людського фактора на продуктивність праці), Т. Пітерса та Р. Уотермана (неформальні

відносини як основа формування корпоративної культури), Г. Каца (неформальні відносини як основа довіри в управлінській взаємодії), Р. Берга (теорія структурних дір), Р. М. Белбіна (теорія ролівої поведінки людей та їх взаємодії у команді) та інших.

Результати дослідження.

Входження до культурної практики спеціальних проектних технологій, розробка проектно-ідеології, створення проектно-мови і, відповідно, цілісне теоретичне розуміння специфіки проектно-культури та проектно-діяльності припадають на кінець XIX століття – 20-30 роки XX століття.

Проектне мислення можна визначити як особливий тип ставлення до дійсності, сутність якого полягає у дослідженні можливостей, способів та засобів «перебудови» фрагмента реальності з метою приведення його у відповідність до певної ідеї, ідеалу. Звідси – темпоральний зсув проектного мислення у бік майбутнього: проєктувальник схильний ставитися до буття в минулому і теперішньому як до незавершеного, неповноцінного, знаходить виправдання і справжній сенс тільки в майбутньому бутті (тим самим цінність має майбутнє як єдиний справдешний час).

Виділяють чотири фази проекту, що послідовно чергуються впродовж його життєвого циклу: концепція проекту (формування задуму (ідеї), постановка завдань); розробка та підготовка проекту; реалізація проекту; закінчення проекту. Для кожної з фаз характерним є набір більш менш сталих елементів і певна технологія виконання (Басюк 2012, 505).

При оцінці ефективності соціальних програм та проектів широко використовується модель «теорії змін», що дає змогу обґрунтувати: чому у результаті запланованої діяльності досягаються передбачені результати і відбуваються очікувані зміни (Шинкарук та ін. 2022, 21).

Результатом проєктування є проєкт. Поняття «проєкт» є багатозначним, іноді воно розглядається як синонім понять «план», «програма». Донедавна термін «проєкт» переважно використовувався в технічній сфері, і з ним пов'язувалося уявлення про розробку складної документації. Проєктування було виділено в ранг прикладної науки. Тепер практично будь-яка науково-дослідна діяльність пов'язана з розробкою та реалізацією проєктів.

Проєкти розробляються практично у всіх сферах діяльності – суспільній, політичній, міжнародній, технічній, театральній, літературній та ін. Соціальне проєктування можна визначити як обґрунтоване конструювання відповідної заданим вимогам і наміченої до побудови у близькому чи віддаленому майбутньому організації соціальних зв'язків у різних сферах на різних рівнях спільної життєдіяльності. Метою проектно-діяльності як виду соціальної творчості є розробка соціального проєкту – науково обґрунтованого варіанту планового розвитку нових соціальних процесів та явищ. Найпростішими є проєкти прийняття рішень, найскладнішими – проєкти майбутніх станів соціальних систем, процесів, відносин.

З-поміж базових ознак соціальних проєктів виділяють:

1. Цілепокладання (результат діяльності з точки зору розробників проєкту);

2. Соціальну детермінованість (наявність у суспільному житті ситуації, яка потребує вирішення шляхом нововведень та окремих змін);

3. Тривалість (кожний соціальний проєкт має свій початок та закінчення, яке може бути стартом для продовження наступного етапу проєкту);

4. Територіальну (чітко визначені регіони та населені пункти, у яких проводяться проєктні заходи);

5. Соціально-інституційну (заклади, організації, установи, в яких проводяться проєктні заходи);

6. Інноваційну (наявність нових ідей, підходів, технологій розв'язання соціальної проблеми на певному рівні);

7. Ресурсну (фінанси, люди, обладнання тощо);

8. Організаційну (наявність структури з урахуванням масштабності проєкту).

9. Соціально-інформаційну (кожний соціальний проєкт містить компонент інформування громадськості про проєктні заходи та їх вплив на зміну ситуації)» (Безпалько 2010, 13-14).

Отже, під соціальним проєктом розуміється цілеспрямована зміна окремої системи за встановленими вимогами до якості результатів, витрати коштів та ресурсів, терміну реалізації з метою уникнення перетворення соціальних проєктів на утопію, підміни їх соціальними маніфестаціями та фантазіями.

Реалізація соціального проєкту залежить від «...нового світомислення, завдяки якому людина набуває здатність протистояти негативному впливу нових технологій» (Ченбай 2020, 110). Корінь проектного мислення пов'язаний із нормуванням, тобто із запровадженням та виявленням підстав того як слід діяти: «якщо в межах проєкту всі роботи, що заплановані, будуть виконані згідно з планом, з належною якістю, інтенсивністю, точністю, тоді неодмінно стануться намічені зміни, бажаного результату буде досягнуто» (Гевчук, Савель 2018, 43).

Але у проектного мислення, крім нормуючої, є й інша сторона – проспективно-орієнтаційна. Проєктне мислення, крім визначення того, як треба, ще завжди спрямоване на виявлення того, що може бути в майбутньому: «Сукупність ідей, припущень, передбачень, закономірностей і наукових підходів, застосованих у певному соціальному проєкті для обґрунтування того, що заплановані дії матимуть причинно-наслідковий зв'язок з результатами, визначається як теорія проєкту» (Гевчук, Савель 2018, 41).

Виокремлення норми та побудова бачення майбутнього є внутрішньо пов'язаними у проектному мисленні, хоча можуть і розходитися. Будучи протиставленими один одному, такими, що виключають, а не доповнюють, одна одну, нормуючі функції перетворюються на обмежувальні, а проспективно-орієнтаційні виступають як утопічні.

Високий рівень складності соціальних проєктів та залежність процесу реалізації від швидкості соціальних змін висувають особливі вимоги до інформаційно-аналітичного та модельного забезпечення на всіх етапах: дослідження, проєктування та управління. Це вимагає єдиної методологічної підготовки учасників проєкту та озброєння їх достатньою кількістю ресурсів (засобів) експертно-аналітичної та управлінської діяльності. Йдеться про дві групи осіб: тих, хто

розробляє моделі та прогнози, і тих, хто намагається реалізувати результати досліджень.

Недостатньо високий професіоналізм представників першої групи, їхня неінформованість про позиції потенційних замовників, на користь яких розробляються ті чи інші моделі та прогнози, призводять до цілої низки небажаних моментів. Переважна увага приділяється дослідницькому підходу до самого процесу розробки прогнозів та менша – аналізу прогностичного фону взаємозв'язків різних факторів, так званого зовнішнього оточення, використання прогностичних систем вищого ладу. Так, спроби представників влади перенести жадані моделі без належного аналізу можливих проблем адаптації нових умов можуть набувати спотвореної форми, оскільки не враховуються особливості економічної сфери, соціокультурний контекст, духовно-моральна атмосфера реалізації проєкту. Інша надмірність призводить до залучення до опису об'єкта (період ретроспекції та проспекції) значної кількості факторів та умов, що не мають науково-інформативної цінності.

Представники другої групи, відповідальні за проведення проєкту нововведень, традиційно розглядаються крізь призму формальних відносин, які забезпечують їхню координацію, інформаційний обмін, інтеграцію окремих здобутків до загального результату (Бутченко 2011, 24).

Під неформальними комунікаціями в дослідженні розуміються ненормативні соціальні зв'язки між співробітниками, які об'єктивно виявляються в характері та способі професійної взаємодії співробітників, що створюють можливості для регулювання та зміни їхньої поведінки і діяльності, можуть виникати як спонтанно та мати разовий характер, так і вводитися навмисно та існувати постійно, доповнюючи формально встановлену взаємодію у створенні, забезпечуючи її ефективне функціонування. Неформальні комунікації відрізняє гнучкий характер, зниження ступеня формалізації взаємовідносин між керівниками та підлеглими, що дозволяє уникнути зайвої бюрократизації управлінського апарату.

У постіндустріальну епоху втрапилася класичність багатьох видів життєдіяльності суспільства. Зокрема, для інженерних розробок великого значення набули здобутки гуманітарних наук, які дозволили розробити методи активізації творчих здібностей. Одночасно природничі та технічні науки не тільки є основою інженерного проєктування, а й дають, разом із математикою, потужні методи, що полегшують прийняття рішень. З появою таких наук, як теорія систем, кібернетика, синергетика, можливості інженерного проєктування суттєво розширилися, посилилася його структуризація та ймовірність саморозвитку.

Недоліки інформаційного забезпечення прогнозів виражаються, насамперед, у використанні вузьковідомчих даних без належного обліку, порівняння сукупної інформації суміжних галузей. Нерозробленість організаційно-правової основи процесів прогнозування не дозволяє у належний спосіб залучати до розробки прогнозів фахівців різних галузей наукової діяльності, розробників суміжних проблем, що актуалізує роль неформальної комунікації.

Враховуючи, що неформальні комунікації в організаціях мають генетичний зв'язок із зростанням суспільної самоорганізації, управління такими слабо-структурованими відносинами має здійснюватися за допомогою «м'якого» впливу керівництва на ситуацію та управління інформаційними потоками з подальшим переходом на взаємодію. У цьому випадку правомірно говорити про переорієнтацію суб'єкт-об'єктних відносин у процесі управління організаційними комунікаціями на суб'єкт-суб'єктні відносини.

Формами прояву неформальних внутрішньо-організаційних комунікацій виступають міфи, легенди, традиції, ритуали, чутки, плітки що циркулюють у внутрішньо-організаційному комунікативному середовищі. Кожен із подібних проявів має значення та несе різне функціональне навантаження.

Організаційні міфи є одним із центральних елементів корпоративної культури. Тільки у процесі соціальної комунікації можливим є залучення до міфу, входження до його реальності. Сутнісною характеристикою міфу є його соціально-онтологічний статус, міф концентрує правила поведінки, легітиміє їх та конституює соціокультурну реальність. Щодо організаційної міфології, йдеться про створення деяких історій, анекдотів, розповідей про корпоративних «героїв». Функціональність системи організаційної міфології визначається тим, що вона сприяє доведенню до працівників проєктних цінностей у максимально наочній та образній формі, формує почуття причетності, солідарності.

Традиції та ритуали також є найважливішими елементами неформального комунікативного середовища організації. Вони з'являються внаслідок комплексності та регулярної відтворюваності неформальних інтеракцій. Спроби ліквідувати або насильно змінити традиції та ритуали зазвичай викликають значний опір з боку всього персоналу. Як правило, традиції та ритуали розвивають командний дух, лояльність співробітників до організації. Важливо, щоб керівники навчилися використовувати управлінський потенціал, закладений у цих видах неформальних комунікацій, з метою надання їм статусу нематеріальних стимулів до зростання продуктивності праці та формування міцної корпоративної культури.

Міфи, традиції, ритуали об'єднує те, що вони значною мірою перебувають під контролем керівництва організації. Найчастіше керівництво їх культивує та всіляко заохочує. Разом із тим, існує особливий вид неформальних внутрішньо-організаційних комунікацій, ставлення до якого з боку керівників є щонайменше настороженим. Йдеться про чутки та плітки як про додаткову неформальну мережу «довірчих повідомлень», де довірою наділяються джерела інформації, які, своєю чергою, спираються на поширені серед учасників комунікації думки щодо істинності та надійності.

З позиції дослідження можливостей управління неформальними комунікаціями, чутки виступають як найскладніший об'єкт аналізу. Однією з найважливіших функцій чуток у контексті управління неформальними комунікаціями є їхня роль адаптації нових співробітників, залучення їх до загальної корпоративної культури. Чутки проводять своєрідну розділну межу між тими, хто є членом групи, і тими, хто до неї з тих чи інших причин не входить. Сам факт обміну чутками у

неформальних обставинах свідчить про значну міру близькості між співрозмовниками. Водночас відсутність такого обміну вказує на наявність значної дистанції між ними. Крім того, чутки – це також поширений спосіб релаксації та розваги, своєрідне проведення вільного часу.

Проте неможливо обмежити неформальні комунікації лише названими формами, які мають здатність ліквідувати прогалини формальних комунікацій. Сучасні засоби комунікації (електронна пошта, Інтранет, Інтернет) надають більше можливостей для розширення неформального спілкування між співробітниками та формування соціальних мереж, оскільки в них менш значущими стають не лише організаційні кордони, але також рамки формального та ділового спілкування. Налагоджені електронні комунікації (у вигляді чат-груп, форумів тощо) забезпечують інформування співробітників про цілі, результати діяльності компанії, допомагають зрозуміти та оцінити її досягнення та успіхи. Це – соціальна підтримка персоналу, яка забезпечує співробітників реакцією керівництва у відповідь щодо оцінки результатів своєї роботи. Комунікаційні мережі, які підтримують зворотний зв'язок між персоналом та керівництвом, перешкоджають появі небажаних неформальних способів передачі інформації, таких як чутки та плітки.

Обговорення

Особливу увагу доцільно приділити перспективному типу неформальних відносин – командним відносинам. Командні відносини – сучасний тип неформальних відносин, для яких характерною є безпосередня взаємодія виконавців і управлінців, згуртованість і взаємопідтримка; тісне, відкрите, цілеспрямоване співробітництво з керівництвом; чітке розуміння цілей організації. Сьогодні через вертикальні неформальні відносини реалізуються такі цілі співробітників, як: задоволеність виконуваної роботи; перебування у колективі; взаємодії з керівником, саморозвиток, самореалізація, досягнення успіху, що зміцнює лояльність персоналу до організації. Зазвичай, лояльність співробітників виражалася у виконанні ними розпоряджень, функцій та обов'язків, а рівень – чи ступінь – лояльності визначалися терміном служби на одному підприємстві, що забезпечувалося прихильністю співробітника самою організацією. Нині лояльність виявляється у відданості професійної діяльності, робочій команді.

Висновки

Внутрішньопроектні комунікації поєднують і формальну складову, регламентовану адміністративними правилами, і неформальну, обумовлену взаємними симпатіями учасників, спільністю інтересів, схожістю поглядів у формі чуток, пліток, традицій, ритуалів, корпоративних міфів та легенд. Обидві складові комунікацій впливають на взаємодію людьми, стимулюють розвиток проектного мислення, спрямованого на виявлення того, що може бути в майбутньому. Формальні та неформальні комунікації часто не мають суворого розмежування. Та їхнє спільне використання забезпечує ефективне різнобічне управління проектною діяльністю. Внесок

неформальних зв'язків прослідковується у проектах, пов'язаних із пошуком нестандартних, інноваційних рішень, оскільки неформальні комунікації створюють умови саморегуляції процесів та взаємин у колективі, в яких учасникам простіше обмінюватися ідеями, думками, знаннями. Завдяки відсутності в рамках неформальних відносин жорстких формалізованих нормативів відбувається розкриття творчого потенціалу співробітників, а також апробація змін у форматі неформальних відносин із подальшим закріпленням у формальній структурі чи виробничій взаємодії. Управління неформальними відносинами між співробітниками є необхідним компонентом системи заходів щодо підвищення ефективності проектної взаємодії на емоційному та поведінковому рівнях.

Список літератури

1. Toffler A. *Future Shock*. NY : Random House USA Inc, 2022. 624 p.
2. Басюк Т. П. Проект. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери; за заг. ред. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. С. 504–505.
3. Безпалько О. В. Соціальне проектування : навч. посіб. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. 127 с.
4. Бутченко Т. І. Соціально-політичне проектування: проблема взаємозв'язку суспільних потреб і державних інтересів. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2011. 280 с.
5. Гевчук Н. С., Савель І. С. Соціальне проектування : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2018. 153 с.
6. Моніторинг і оцінка у соціальній роботі: навч. посіб.; В. Д. Шинкарук, І. В. Пеша, І. В. Сопівник та ін. Київ : «Компринт», 2022. 360 с.
7. Суходуб Т. Д. Діалогічне мислення: становлення та розвиток. Вісник Національного авіаційного університету. 2021. № 2 (34). С. 61–66. (Серія «Філософія. Культурологія»).
8. Ченбай Н. А. Інформаційно-комунікаційні технології глобального суспільства. Вісник Національного авіаційного університету. 2020. № 1 (31). С. 109–113. (Серія «Філософія. Культурологія»).

References

1. Toffler A. *Future Shock*. 2022. New York: Random House USA Inc.
2. Basiuk, T. 2012. "Proiekt" ["Project"]. In *Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery, Encyclopedia for specialists in the social sphere*, edited by I. Zvierieva, 505–506. Kyiv, Simferopol: Universum.
3. Bezpalko, Olha. 2010. *Sotsialne proektuvannia, Social design*. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka.
4. Butchenko, Taras. 2011. *Sotsialno-politychne proektuvannia: problema vzaiemozviazku suspilnykh potreb i derzhavnykh interesiv, Socio-political design: the problem of the relationship between public needs and state interests*. Zaporizhzhia: KSK-Alians.
5. Hevchuk, Nataliia, and Iryna Savel. 2018. *Sotsialne proektuvannia, Social design*. Kamianets-Podilskyi: Medobory-2006.
6. Shynkaruk, Vasyl, Piesha, Iryna, and Iryna Sopivnyk, et al. 2022. *Monitorynh i otsinka u sotsialnii roboti, Monitoring and evaluation in social work*. Kyiv: "Komprynt".
7. Sukhodub, Tetiana. "Dialohichne myslennia: stanovlennia ta rozvytok" ["Dialogic thinking: formation and development"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 2 (34): 61–66.
8. Chenbai, Nataliia. 2020. "Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii hlobalnoho suspilstva" ["Information and communication technologies of global society"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 1(31): 109–113.

M. Abysova

INFORMAL COMMUNICATION IMPACT ON THE PROJECT THINKING DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF SOCIAL PROJECT WORK

Introduction. Recently, there has been an increased interest in the communication of social projects in various spheres of the life of the state and society. **The aim** of the article is to analyze the role of informal communication in the development of project thinking in the context of social project work. **The research tasks** are to reveal the specifics of project thinking; investigate the specifics of social object projecting; to analyze the potential of informal relations for the development of project thinking aimed at the social project. **Research method** is interdisciplinary. Publications studying the research problem are arranged into several groups devoted to: 1) the theory of communication; 2) the analysis of the specifics of social projecting; 3) informal communications as a social phenomenon. **Research results.** Social project can be defined as a well-founded organization of social relations in various spheres that meets the given requirements being realized in the near or distant future. The complexity of social projects put forward special requirements for project thinking, which has normative and prospective orientation aspects. The shortcomings of a prospective orientation process is often related to the subjective factor of those who develop and implement the project. Informal communication of employees, objectively manifested in the nature and manner of their professional interaction, create opportunities for stimulating creative potential, introducing innovative solutions. Forms of manifestation of informal interorganizational communications are myths, legends, traditions, rituals, circulating rumors. Each of these manifestations is important and carries a different function. **Discussion.** A type of informal communication – team relations – seem to be promising for project work. **Conclusions.** The communicative structure of the project goes beyond the formal-hierarchical relations of participants and takes the characteristics of a social network that unites people involved in the project. The contribution of informal communication in projects is related to the search for non-standard, innovative solutions, since informal communications create conditions for self-regulation of processes and relationships in the team, in which it is easier for participants to exchange ideas, thoughts, and knowledge. Due to the absence of strict formalized regulations within the framework of informal communication, the creative potential of employees is revealed, as well as the approval of changes with further consolidation in the formal structure or interaction. Management of informal communication in the form of rumours, gossip, traditions, rituals, corporate myths and legends is a necessary component of the system of measures to improve the effectiveness of project interaction.

Keywords: *informal communication, social project, project thinking.*

УДК 316.324.8:002.1

Л. В. Броннікова

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ПРОГНОЗИ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І РЕАЛЬНІСТЬ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ORCID ID: 0000-0002-7706-4163

Анотація. *Стаття присвячена аналізу образу сучасного суспільства, який було сформовано на основі чисельних спроб концептуалізації інформаційного суспільства наприкінці ХХ ст. Осмислення нових феноменів і характеристик суспільного життя інформаційної доби здійснено разом із зіставленням прогнозів відомих західних учених. Зазначено, що оптимістичні прогнози щодо забезпечення у майбутньому всезагального добробуту і соціального порядку завдяки використанню технологічних інновацій співіснують у філософській літературі із передбаченнями різноманітних загроз, викликів і негативних тенденцій.*

Ключові слова: інформація, мережеве суспільство, інформаційне суспільство, інформаційні технології, технократичний детермінізм.

Вступ

Десятиліття пройшли з тих пір, як учені різних країн почали застосовувати до визначення соціальної реальності назву «інформаційне суспільство». Прогноз розвитку цивілізації у напрямку інформаційного суспільства виявився загалом правильним. Але весь цей час триває критика предикату «інформаційний». Річ у тім, що поняття «інформація» залишається нечітким, його використовують інтуїтивно, наповнюють різними сенсами в різних сферах життя і пізнання.

На перших сторінках свого хрестоматійного твору «Теорії інформаційного суспільства» Ф. Уєбстер висловлює сумнів у тому, що нове інформаційне суспільство вже виникло. Він також ставить питання: чи є це суспільство абсолютно новим, чи все ж таки минуле вплинуло на сучасний розвиток? Автори численних концепцій інформаційного суспільства акцентують увагу на різних його особливостях. У той же час дослідники дійшли згоди у визнанні тих можливостей, що їх відкривають сучасні інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ).

За час, що пройшов від появи основних парадигм інформаційного суспільства, далеко не всі його характеристики виявилися універсальними. До того ж в уявленнях про інформаційне суспільство переплітаються риси реальності та ідеалу. Саме тому нові ознаки сучасної життєдіяльності соціуму вимагають уточнення. Адже ми прагнемо розуміти світ, у якому живемо, та його складові. З іншого боку, як категорично висловила Н. Кушакова-Костицька, «розвиток інформаційного суспільства залишається безальтернативно задекларованим на правовому, законодавчому та світоглядному рівні» (Кушакова-Костицька 2019).

Кардинальні зміни в суспільстві епохи глобальної інформаційної революції, стали предметом вивчення багатьох сучасних західних науковців (З. Бауман, Ю. Габермас, Д. Лайон, М. Кастельс, Ф. Уєбстер), а також вітчизняних філософів (Л. Дротянко, В. Онопрієнко, О. Дзьобань, Н. Кушакова-Костицька та ін.).